

Son Veriler Işığında Durum

Fatih ÖZATAY

Son yayımlanan veriler ışığında 2020'nin ikinci çeyreğinde ne ölçüde küçülmüş olabileceğimiz konusuna yeniden dönmek istiyorum. İlk ele alacağım veri sanayi üretimi. Haftanın ilk günü mayıs ayı değerlerini öğrendik. Herhangi bir filtreden geçmemiş (arındırılmamış) veri dikkate alındığında, bir yıl öncesinin aynı dönemine göre sanayi üretimi %30.6 oranında azalmış. Bu değer nisan ayında %31.2 idi. Takvim etkisinden arındırılmış veride küçülme oranı daha az ama ikinci çeyreğin büyüme oranı ile ilgili olduğumdan arındırılmamış veriye bakmam daha doğru.

Daha önce söz etmiştim. Yıllar önce yaptığım bir çalışmada Türkiye ekonomisindeki iş çevrimlerinin (ya da döngüsel hareketlerin) en iyi öncü göstergesi olarak elektrik tüketimi belirleniyordu. TCMB'nin, ekonomimizin trendinden sapmalarını öngörebilmek amacıyla oluşturduğu bileşik öncü göstergeler endeksinin yedi alt bileşeninden biri de elektrik üretimi (tüketim ile üretim hem miktar olarak birbirlerine çok yakınlar hem de hareket olarak). Elektrik tüketimi, bir yıl öncesinin aynı ayına kıyasla, nisanda %15.4, mayısta %16.7, haziranda %2.2 oranında düştü.

Sanayide kapasite kullanım oranı, pandeminin sanayi sektörü üzerindeki etkisinin tam hissedilmediği mart ayında %76.2 düzeyindeydi. Nisanda keskin bir düşüş var: %61.9. Mayıs değeri 0.8 puan daha yüksek. Haziranda bir miktar daha kıpırdanma var. Ama haziran kapasite kullanım oranı hala çok düşük: %65.8. Kredi kartı ile yapılan harcama tutarına dair veri haftalık olarak yayınlanıyor. Ancak haftalık verilerde çok sayıda zikzak var. Ayrıca, harcama tutarı nominal; enflasyonun etkilerini de yansıtıyor. Bu sakıncaları gidermek için, tüketici enflasyonundan arındırılmış üç aylık harcama verilerini (reel veriyi) ele alıyorum. Bir yıl öncesinin aynı dönemine kıyasla 2015-2018 döneminde tek harcama azalışı 2017'nin üçüncü çeyreğinde (%0.5). 2019'da hep harcama azalması var: En az %2.5 en fazla %5.5. Oysa 2020'nin ikinci çeyreğinde reel harcama bir yıl öncesinin aynı dönemine göre %16.2 oranında azalmış.

Nisan ve mayıs aylarında ihracatımız yüzde 40'ın biraz üzerinde azaldı. TİM verilerine göre haziranda artış var: %18. Çeyrek dönem ele alındığında, ikinci çeyrekteki düşüş %21 civarında oluyor. Dün açıklanan verilere göre nisan ve mayıs ayında turizm gelirimiz olmadı. 2019'da 30 milyar dolar turizm gelirimiz olduğunu hatırlatayım. Turizm sektörünün diğer sektörlerle yakından ilişkisi var; onun faaliyet hacmindeki keskin azalma bağlantılı olduğu sektörleri de olumsuz etkiliyor.

Buraya kadar özetlediğim veriler şunu gösteriyor: Nisan ve mayıs ayında GSYH keskin biçimde düşmüş olmalı. Haziran ayında bir toparlanma var ama GSYH'nin bu ayda da önemli ölçüde düşmüş olduğu anlaşılıyor. Peki, ne kadar? Güven Sak ile birlikte kaleme aldığımız yazılardan 13 Nisan'da yayımlanan da, o zamanki idari kararların (hizmet sektöründe çoğu yerin kapalı olması gibi) aynı biçimde sürmesi halinde %38 civarında bir küçülme olabileceğini belirtmiştik.

Ayrıca bunun çok kaba bir tahmin olduğunun (gerçek rakamın bu değerin 10 puan altında ya da üzerinde olabileceğinin) altını çizmiştik. Mayıs ayının sonlarından itibaren bu kararlar kademeli biçimde kaldırıldı. 2 Haziran yazımında karamsar senaryoda %38 tahmini korudum. Kamu harcamaları ve kredi arzındaki artışı dikkate alarak iyimser senaryo altında bu değerin %23 olabileceğini belirttim. Yeni bilgiler, küçülme oranının o iyimser senaryodaki değere yakın olabileceğini gösteriyor. Not: 2009'un ilk çeyreğinde küçülme oranı %14.4 idi.